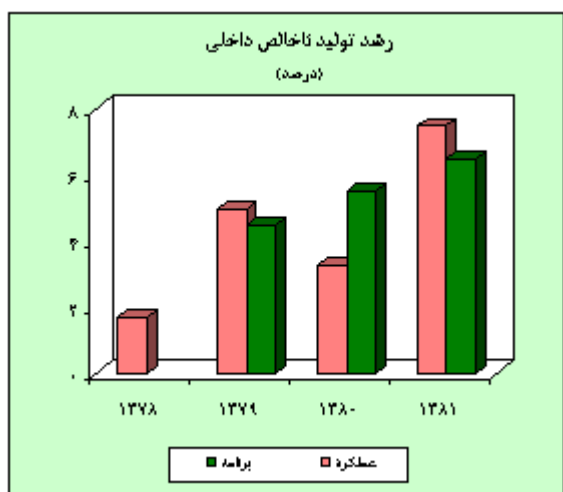

فصل سوم

تولید و هزینه ناخالص داخلی

در سال ۱۳۸۱ که سومین سال اجرای برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران محسوب می شود، سیاستهای اقتصادی کشور بر اساس سیاستهای مصوب برنامه مذکور و با توجه به مهمترین چالشهای اقتصادی موجود تنظیم گردید. تامین رشد تولید و سرمایه گذاری، فراهم سازی بسترهای اشتغال و کاهش نرخ بیکاری، مهار تورم و کاهش روند افزایشی قیمتها از اولویتهای مهم سیاست گذاری کلان اقتصادی دولت در سال ۱۳۸۱ بوده است. در این سال روند ملایم افزایش قیمت نفت در بازارهای بین المللی همراه با اجرای سیاستهای پولی و اعتباری معطوف به تامین رشد تولید و کنترل تورم باعث گردید که اقتصاد ایران در مسیر رشد مثبت و متعادل قرار گیرد. به طوریکه براساس آمار موجود، رشد تولید ناخالص داخلی به قیمت های ثابت سال ۱۳۷۶ در سال ۱۳۸۱ به ۷/۵ درصد بالغ گردید که در مقایسه با رشد اقتصادی ۳/۳ درصدی سال ۱۳۸۰ از افزایش قابل ملاحظه ای برخوردار بوده است. عملکرد مثبت و قابل توجه اقتصاد به ترتیب در بخشهای خدمات، صنایع و معادن،

کشاورزی و نفت از عوامل اساسی رشد تولید ناخالص داخلی در سال مورد بررسی بوده است. ارزش افزوده گروه کشاورزی در این سال به دلیل بارندگیهای مناسب و بهبود میزان عملکرد در هکتار محصولات زراعی از رشد قابل توجهی به میزان ۱۱/۴ درصد برخوردار گردید. در گروه صنایع و معادن نیز پیگیری اهداف برنامه سوم توسعه در راستای حمایت از بخش خصوصی و اعطای تسهیلات اعتباری جدید به واحدهای تولیدی منجر به افزایش سرمایه گذاری بویژه سرمایه گذاری بخش خصوصی در فعالیتهای این بخش و بهبود روند فعالیتهای صنعتی و معدنی

در سال مورد بررسی گردید، به طوریکه ارزش افزوده این گروه در تولید ناخالص داخلی به قیمت های ثابت سال ۱۳۷۶ از افزایشی معادل ۱۲/۳ درصد برخوردار شد. تحولات مساعد بازار جهانی نفت و افزایش میزان صادرات نفت خام، افزایش صادرات میعانات گازی به علت بهره برداری از فازهای ۳ و ۲ پارس جنوبی برای اولین بار در سال ۱۳۸۱ و همچنین صدور گاز طبیعی به کشور ترکیه سبب گردید که ارزش افزوده گروه نفت نیز در این سال دارای رشدی معادل ۳/۶ درصد به قیمت های ثابت سال ۱۳۷۶ شود. در گروه خدمات نیز به جز خدمات عمومی، سایر بخشهای آن از رشد مثبت و قابل توجهی برخوردار بود و ارزش افزوده این گروه در تولید ناخالص داخلی به قیمت های ثابت سال ۱۳۷۶ از افزایشی معادل ۵/۵ درصد برخوردار شد.

رشد تولید ناخالص داخلی در بخشهای مختلف اقتصادی (به قیمتهای ثابت سال ۱۳۷۶)

(درصد)

سال		سال		
۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۷۹	۱۳۷۸	
۱۱/۴	-۲/۳	۳/۵	-۷/۳	کشاورزی
۳/۶	-۱۱/۱	۸/۳	-۵/۳	نفت
۱۲/۳	۱۰/۲	۹/۵	۹/۲	صنایع و معادن
۵/۵	۵/۷	۲/۹	۳/۶	خدمات
۷/۵	۳/۳	۵/۰	۱/۶	تولید ناخالص داخلی به قیمت پایه

تولید ناخالص داخلی

بر اساس آمار موجود در سال ۱۳۸۱ تولید ناخالص داخلی به قیمتهای ثابت سال ۱۳۷۶ با رشدی معادل ۷/۵ درصد، به ۳۵۵۳۵۰ میلیارد ریال افزایش یافت که این میزان رشد فراتر از میانگین رشد هدف گذاری شده در برنامه سوم توسعه (۶ درصد) می باشد. در این میان گروههای خدمات، صنایع و معادن، کشاورزی و نفت به ترتیب بیشترین سهم را در رشد تولید ناخالص داخلی داشتند. سهم گروههای فوق الذکر از تولید ناخالص داخلی به قیمتهای جاری به ترتیب برابر ۴۸/۵، ۱۸/۷ و ۱۱/۷ و ۲۲/۹ درصد بود.

کشاورزی

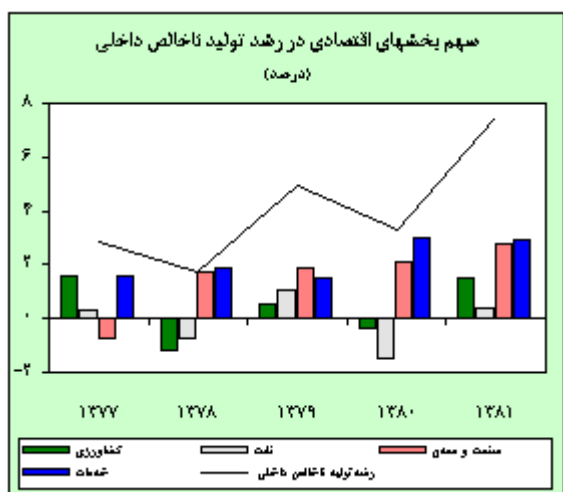
بر اساس آمار موجود، ارزش افزوده گروه کشاورزی در سال ۱۳۸۱ به قیمتهای ثابت سال ۱۳۷۶، از رشدی معادل ۱۱/۴ درصد برخوردار بود و به ۴۹۸۲۵ میلیارد ریال افزایش یافت. لیکن سهم این گروه از تولید ناخالص داخلی به قیمتهای جاری از ۱۲/۸ درصد در سال ۱۳۸۰ به ۱۱/۷ درصد در سال ۱۳۸۱ کاهش یافت. علت اصلی این کاهش، اجرای سیاست یکسان سازی نرخ ارز و افزایش سهم گروه نفت و گاز در سال مورد گزارش بوده است. رشد ارزش افزوده گروه کشاورزی در سال مورد بررسی عمدتاً ناشی از رشد فعالیت بخشهای زراعت و دامپروری و شکار بوده است. افزایش قابل توجه نزولات جوی در کشور و بهبود میزان عملکرد در هکتار در سال ۱۳۸۱ نسبت به سال قبل را میتوان یکی از عوامل مهم رشد تولید محصولات زراعی محسوب نمود. بررسی آمارهای بخش کشاورزی در این سال حاکی از آن است که تولید اغلب محصولات کشاورزی بخصوص گندم، برنج و جو از روند افزایشی برخوردار بوده است. در سال مورد بررسی، رشد ارزش افزوده بخش دامپروری و شکار به قیمتهای ثابت سال ۱۳۷۶ بالغ بر ۲/۶ درصد گردید. بر اساس آمار وزارت جهاد کشاورزی، میزان تولید گوشت مرغ، شیر و عسل در سال ۱۳۸۱ نسبت به سال قبل با افزایش و تولید گوشت قرمز و تخم مرغ با کاهش مواجه بوده است. در این سال ارزش افزوده سایر زیر بخش های گروه کشاورزی نیز با افزایش همراه بود.

ارزش افزوده اجزای تشکیل دهنده گروه کشاورزی (به قیمتهای ثابت سال ۱۳۷۶)

(میلیارد ریال)

سهم در رشد ارزش افزوده گروه (درصد)	سهم (درصد)		درصد تغییر		سال			
	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۰		
	۸۸/۹	۱۴۱/۰	۶۲/۰	۵۸/۹	۱۷/۲	-۵/۳		۳۰۸۸۳
۷/۸	-۱۰/۹	۳۰/۸	۳۳/۴	۲/۶	۰/۸	۱۵۳۳۳	۱۴۹۳۸	دامپروری و شکار
۰/۲	۷/۴	۲/۳	۲/۶	۰/۸	-۶/۱	۱۱۶۹	۱۱۶۰	ماهگیری
-۱/۷	-۱۵/۳	۱/۳	۱/۶	-۱۱/۸	۲۷/۸	۶۴۴	۷۳۰	جنگلداری
۴/۸	-۲۲/۲	۳/۶	۳/۵	۱۵/۸	۱۷/۴	۱۷۹۶	۱۵۵۰	خدمات کشاورزی
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۱/۴	-۲/۳	۴۹۸۲۵	۴۴۷۳۸	گروه کشاورزی

نفت و گاز

در سال ۱۳۸۱ الزام و تعهد کشورهای عضو اوپک به سیاست کاهش تولید و کاهش موجودی ذخایر انرژی کشورهای عضو OECD، سبب گردید که قیمت جهانی نفت افزایش یابد. علیرغم کاهش صادرات نفت خام، صدور گاز طبیعی به ترکیه و همچنین بهره برداری از فازهای ۳ و ۲ پارس جنوبی در کشور سبب گردید تا ارزش افزوده گروه نفت در سال ۱۳۸۱ به قیمتهای ثابت سال ۱۳۷۶ از رشدی معادل ۳/۶ درصد نسبت به سال قبل برخوردار شود و سهم آن از تولید ناخالص داخلی به

قیمتهای جاری نیز از ۱۵/۱ درصد در سال ۱۳۸۰ به ۲۲/۹ درصد در سال مورد بررسی افزایش یابد.

صنایع و معادن

بر اساس آمار موجود در سال مورد بررسی، ارزش افزوده گروه صنایع و معادن به قیمت های ثابت سال ۱۳۷۶، از رشدی معادل ۱۲/۳ درصد برخوردار شد. افزایش سرمایه گذاری بخش دولتی و به ویژه بخش خصوصی در فعالیتهای صنعت و ساختمان مهمترین عامل تحرک در این گروه در سال مذکور بوده است. در این سال ارزش افزوده بخشهای معدن، صنعت و ساختمان به ترتیب از رشدهایی معادل ۱۲/۰، ۱۱/۰ و ۱۷/۴ درصد برخوردار بودند. همچنین ارزش افزوده بخش برق و گاز و آب نیز در ادامه روند صعودی سالهای قبل دارای رشدی معادل ۸/۳ درصد مواجه بود. پی گیری اهداف و خط مشی های برنامه سوم توسعه در راستای حمایت از بخش خصوصی و امکان استفاده از تسهیلات حساب ذخیره ارزی برای واحدهای تولیدی، استمهال بدهی ها و اعطای تسهیلات اعتباری جدید به منظور تامین نقدینگی مورد نیاز واحدهای تولیدی و ثبات نسبی قیمت ها از دلایل بهبود روند فعالیتهای صنعتی و معدنی و مشارکت بیشتر بخش خصوصی در فعالیتهای مذکور طی سال ۱۳۸۱ بشمار می رود. شاخص های اقتصادی بخش ساختمان و مسکن کشور نیز در این سال از رشد قابل توجهی برخوردار بودند. به طوری که سرمایه گذاری بخش خصوصی در ساختمان های جدید در کلیه مناطق شهری در سال مورد بررسی از رشدی معادل ۴۱/۱ درصد به قیمتهای جاری برخوردار شد. در ضمن بر اساس آمار وزارت نیرو در این گروه، میزان تولید برق در نیروگاههای کشور در سال ۱۳۸۱ معادل ۱۴۲۱۱۵ میلیون کیلو وات ساعت بود که رشدی معادل ۹/۳ درصد را نشان می دهد. همچنین بر اساس آمار وزارت نفت، میزان گاز برداشت شده طبیعی در سال مورد بررسی به میزان ۷۶۷۶۷ میلیون متر مکعب بود که نسبت به سال قبل از رشدی معادل ۱۴ درصد برخوردار بود. اگرچه برداشت گاز طبیعی در گروه نفت منعکس می شود اما از آنجا که عمده گاز برداشت شده برای تصفیه و توزیع به پالایشگاههای گاز تحویل می شود، بمنظور ارزیابی عملکرد بخش تصفیه و توزیع گاز طبیعی نماگر مناسبی محسوب می گردد.

ارزش افزوده اجزای تشکیل دهنده گروه صنایع و معادن (۱)
(به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۷۶)

(میلیارد ریال)

سال	درصد تغییر		سهام (درصد)		سهام در رشد ارزش افزوده گروه (درصد)	
	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۸۱
صنعت	۵۲۴۵۹	۵۸۲۳۰	۷۰/۸	۷۰/۰	۸۱/۴	۶۳/۵
معادن	۲۱۶۶	۲۴۲۵	۲/۹	۲/۹	۴/۹	۲/۹
برق، گاز و آب	۳۵۹۱	۳۸۸۸	۴/۹	۴/۷	۲/۹	۳/۳
ساختمان	۱۵۸۶۳	۱۸۶۱۹	۲۱/۴	۲۲/۴	۱۰/۸	۳۰/۳
گروه صنایع و معادن	۷۴۰۷۹	۸۳۱۶۲	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰

۱- اختلاف جزئی در سر جمع ناشی از گرد کردن ارقام است.

خدمات

براساس آمار موجود ارزش افزوده گروه خدمات در سال ۱۳۸۱ با سهمی معادل ۴۸/۵ درصد از تولید ناخالص داخلی، رشدی معادل ۵/۵ درصد به قیمت‌های ثابت ۱۳۷۶ داشت. در این گروه سهم بخشهای بازرگانی، رستوران و هتلداری معادل ۱۲/۰ درصد، حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات معادل ۷/۲ درصد، خدمات موسسات مالی و پولی معادل ۲/۱ درصد، خدمات مستغلات و خدمات حرفه‌ای و تخصصی معادل ۱۳/۳ درصد، خدمات عمومی معادل ۱۱/۲ درصد و خدمات اجتماعی، شخصی و خانگی معادل ۲/۶ درصد از تولید ناخالص داخلی به قیمت‌های جاری بوده است. در سال مورد بررسی بخشهای مذکور به ترتیب معادل ۹/۵، ۰/۷، ۱۰/۱، ۷/۹، -۱/۶ و ۱۱/۲ درصد نسبت به سال قبل تغییر داشتند.

ارزش افزوده اجزای تشکیل دهنده گروه خدمات
(به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۷۶)

(میلیارد ریال)

سال	درصد تغییر		سهام (درصد)		سهام در رشد ارزش افزوده گروه (درصد)	
	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۸۱
بازرگانی، رستوران و هتلداری	۵۰۹۴۷	۵۵۷۶۹	۲۸/۷	۲۹/۸	۴۲/۵	۴۹/۶
حمل و نقل، انبارداری و ارتباطات	۳۱۲۹۱	۳۱۵۰۵	۵/۵	۰/۷	۱۷/۲	۲/۲
خدمات موسسات مالی و پولی	۴۷۸۱	۵۲۶۲	۲/۷	۲/۸	۷/۳	۴/۹
خدمات مستغلات، خدمات حرفه‌ای و تخصصی	۴۶۹۴۲	۵۰۶۵۴	۲۶/۵	۲۷/۱	۲۸/۰	۳۸/۲
خدمات عمومی	۳۴۰۹۶	۳۳۵۶۵	۱۹/۲	۱۸/۰	-۲/۸	-۵/۵
خدمات اجتماعی، شخصی و خانگی	۹۲۱۰	۱۰۲۳۷	۵/۲	۵/۵	۷/۸	۱۰/۶
گروه خدمات	۱۷۷۲۶۷	۱۸۶۹۹۲	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۱۰۰/۰

هزینه ناخالص داخلی

براساس آمارهای موجود در سال ۱۳۸۱، رشد هزینه ناخالص داخلی کشور به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۷۶ معادل ۷/۵ درصد بود. بررسی دقیق تر اجزاء هزینه‌ها در سال مورد بررسی نشان می‌دهد که هزینه‌های مصرفی خصوصی، با دارا بودن سهم ۴۵/۰ درصدی از هزینه ناخالص داخلی و با برخورداری از ۱۱/۷ درصد رشد، به ۱۹۳۵۶۵ میلیارد ریال به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۷۶ افزایش یافته است. در این سال هزینه‌های مصرفی دولتی، شامل وزارتخانه‌ها و موسسات وابسته، شهرداریها و سازمان تامین اجتماعی، با سهمی معادل ۱۲/۸ درصد از هزینه ناخالص داخلی، رشدی معادل ۲/۰ درصد را تجربه کرده و به رقم ۴۳۵۶۰ میلیارد ریال رسیده است. از دیگر اجزاء عمده هزینه ناخالص داخلی کشور در سال ۱۳۸۱، تشکیل سرمایه ثابت ناخالص است که با سهمی معادل ۲۸/۲ درصد از هزینه ناخالص داخلی دارای رشدی معادل ۱۱/۸ درصد بوده و به ۱۲۱۶۳۱ میلیارد ریال به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۷۶ بالغ گردید. در این سال تشکیل سرمایه ناخالص در ماشین‌آلات و ساختمان به ترتیب با نرخهای رشدی معادل ۸/۹ و ۱۶/۱ درصد بیانگر شرایط مناسب در عرصه سرمایه گذاری بودند.

در سال ۱۳۸۱ علیرغم روند ملایم افزایش قیمت نفت در بازارهای بین‌المللی و افزایش درآمد حاصل از صادرات نفت و گاز، به دلیل رشد ۲۳/۳ درصدی واردات کالاها و خدمات، خالص صادرات کالاها و خدمات به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۷۶ به رقم ۴۳۹۲- میلیارد ریال محدود شد.

هزینه ناخالص داخلی (۱)

(به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۷۶)

(میلیارد ریال)

سهم (درصد)		درصد تغییر		سال		
۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۰	
۵۳/۹	۵۱/۹	۱۱/۷	۴/۴	۱۹۳۵۶۵	۱۷۳۲۸۷	هزینه های مصرفی خصوصی
۱۲/۱	۱۲/۸	۲/۰	۲/۶	۴۳۵۶۰	۴۲۶۸۸	هزینه های مصرفی دولتی
۳۳/۹	۳۲/۵	۱۱/۸	۱۴/۲	۱۲۱۶۳۱	۱۰۸۷۶۲	تشکیل سرمایه ثابت ناخالص
۲/۶	۴/۲	-۳۴/۳	-۱۱/۲	۹۲۳۲	۱۴۰۵۱	تغییر در موجودی انبار
-۱/۲	۱/۰	-۲۹۹/۷	-۷۲/۸	-۴۳۹۲	۳۳۸۷	خالص صادرات کالاها و خدمات
-۱/۳	-۲/۴			-۴۵۸۴	-۸۰۷۰	اشتباهات آماری
۱۰۰/۰	۱۰۰/۰	۷/۵	۳/۷	۳۵۹۰۱۱	۳۳۴۱۰۴	هزینه ناخالص داخلی = تولید ناخالص داخلی به قیمت بازار

۱- اختلاف جزئی در سرجمع ناشی از گرد کردن ارقام است.

بدین ترتیب در سال ۱۳۸۱ با احتساب نتیجه رابطه مبادله بازرگانی، خالص درآمد عوامل تولید از خارج و کسر استهلاک سرمایه‌های ثابت و خالص مالیات‌های غیر مستقیم، درآمد ملی کشور به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۷۶ به ۳۱۵۶۲۳ میلیارد ریال بالغ گردید که در مقایسه با سال ۱۳۸۰ از رشدی معادل ۱۱/۸ درصد برخوردار بود. در این سال درآمد سرانه کشور به قیمت‌های جاری و ثابت سال ۱۳۷۶ به ترتیب با رشدی معادل ۳۳/۹ و ۱۰/۱ درصد نسبت به سال ۱۳۸۰، به ۱۲۰۱۰ و ۴۸۱۶ هزار ریال رسید.